

Wówczas to dopiero została założona Bahia, a Rio de Janeiro jeszcze później. Dopiero koniec XVI w. zaczyna historię kultury brazylijskiej.

Pierwotne osiedla były małe, a budowle jak najbardziej skromne. Odległość od kraju była wielka, a o wykwalifikowanych majstrów trudno. Wznoszono mieszkania prowizoryczne, nie rezydencje. Jeszcze w XVII w. skarżono się na okropny stan mieszkań w bogatym Recife⁶. Kapitanowie myśleli o tym, by prędko z kolonii wywieźć majątek, nie zaś by w nich osiadać na stałe. Było zaś cechą kolonizacji portugalskiej, że nie chciała tworzyć ośrodków cywilizacyjnych, przeciwnie, usiłowała uzależnić wychodźców cywilizacyjnie od macierzy. Było to przeciwieństwem do koloni hiszpańskiej: toteż w Meksyku czy w Peru stały już okazałe miasta, wspaniałe katedry, dobre szkoły, gdy w Brazylii nie było nic poza prowizorycznymi osadami dla kolonistów. Kościoły istotnie zaczęto wznosić, ale były z natury rzeczy małe i skromne, toteż nie przechowały się, w najlepszym razie uległy przekształceniu.

Dość, że z XVI w. nie zostało w Brazylii żadnych zabytków architektury. A i zabytki z XVII w. są rzadkie. Ogromna większość dawnej architektury stanowią tam budowle z XVIII w.⁷

Budowle te – wraz z niezmiernie rzadkimi wcześniejszymi – należą stylowo do baroku. Jest on pierwszym stylem Brazylii. Czas bowiem renesansu minął, gdy na nowym kontynencie zaczynano wznosić trwalsze budowle. Barok nawet już wchodził w fazę późniejszą, gdy sztuka budownicza w Brazylii przybrała większe rozmiary.

Względnie starsze zabytki jej znajdują się na wybrzeżu. Natomiast druga dzielnica artystyczna – Minas Gerais – zaczyna dopiero w XVIII w. swe dzieje. Odkrycie bowiem złota nastąpiło w Minas w 1698 r., otwierając „periodo aureo” tej dzielnicy, okres jej kolonizacji i gorączki złota. Wprawdzie już w 1699 powstała pierwsza kaplica w Ouro Preto, ale budowanie na nieco większą skalę rozpoczęło się dopiero około roku 1720, począwszy od kościoła parafialnego (Matriz) w Ouro Preto z 1720–33⁸. Najtypowsze zaś kościoły tej dzielnicy powstawały dopiero w drugiej połowie wieku np. w Mariana kościół franciszkanów jest z 1763 r., a karmelitów z 1770.

⁶ WÄTJEN 1921: 244.

⁷ Daty widniejące na niektórych budowlach brazylijskich wprowadzają w błąd: dotyczą bowiem pierwotnej fundacji kościoła czy klasztoru, nie zaś powstania budynku obecnie stojącego: S. Bento w Rio nosi datę 1671, ale dotyczy ona co najwyżej murów, nie zaś dekoracji, stanowiącej chlubę tego kościoła. S. Francisco w Recife ma wypisaną datę 1606, ale może to być jedynie data fundacji, bo budynek jest co najmniej o stulecie późniejszy.

⁸ MATTOS 1924: 179–195.